

วิกฤตการณ์สู้รบในซูดาน : อำนาจทหาร และการเมือง

ARAB STUDIES 2023
ชูชาติ พุ่มเพ็ง

วิกฤตการณ์สู้รบในซูดาน : อำนาจ ทหาร และการเมือง

ชูชาติ พุ่มเพ็ง*

บทนำ

นับตั้งแต่เหตุการณ์รัฐประหารในซูดานในปี 2019 โดยกองทัพซูดานประกาศยึดอำนาจและโค่นล้มการปกครองภายใต้การนำของประธานาธิบดี อุมาร์ อัลบาชिर (Omar al-Bashir) ที่ครองอำนาจมาอย่างยาวนานถึง 30 ปี ส่งผลให้การเมืองซูดานไร้เสถียรภาพ โดยเฉพาะปัญหาการเมืองในช่วงแห่งการเปลี่ยนผ่านที่ดูเหมือนว่าการแบ่งสรรอำนาจระหว่างประชาชนกลุ่มแกนนำปฏิวัติภาคพลเรือนไม่ลงตัว ขณะเดียวกันเกิดการแย่งชิงอำนาจและบทบาทนำในกองทัพซูดานอันสะท้อนให้เห็นภาพความแตกแยกในสังคมซูดานอย่างต่อเนื่อง สถานการณ์ในประเทศเริ่มส่อเค้าให้เห็นปัญหาความขัดแย้งจนกลายเป็นวิกฤตความตึงเครียดระหว่างกลุ่มการเมืองรวมไปถึงหน่วยต่าง ๆ ในกองทัพ ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาต่างฝ่ายต่างชิงพื้นที่สื่อเพื่อวิจารณ์และโจมตีกันไปมาจนในที่สุดก็เกิดเหตุการณ์ที่ทุกคนไม่คาดคิด สถานการณ์ที่ปรับเปลี่ยนอย่างรวดเร็วจากสงครามน้ำลายโดยกลุ่มการเมืองหรือพลเรือนที่เคยเรียกร้องให้ปฏิรูปประเทศเป็นการเปิดฉากปะทะกันของทหาร 2 ฝ่าย ระหว่างกองทัพรัฐบาลและกองกำลังสนับสนุนเคลื่อนที่เร็ว (Rapid Support Forces : RSF)¹

หากพิจารณาเชิงโครงสร้างการเมืองหลังการปฏิวัติพบว่า องค์รัฐอธิปไตย (Sovereign) ที่มีความชอบธรรมในเชิงอำนาจการบริหารประเทศคือ สภาอธิปไตยเพื่อการเปลี่ยนผ่าน (The Transitional Sovereignty Council)² มีผู้บัญชาการกองทัพรัฐบาลเป็นประธานสภา และผู้บัญชาการกองกำลังสนับสนุนเคลื่อนที่เร็วซึ่งมีลักษณะกึ่งกองทัพ เป็นรองประธานสภา มีอำนาจหน้าที่บริหารประเทศในช่วงการเปลี่ยนผ่านจนกว่าจะมีการเลือกตั้ง

* นักวิเคราะห์สันติภาพชำนาญการพิเศษ (ภาษาอาหรับ) สำนักภาษาต่างประเทศ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

¹ กองกำลังสนับสนุนเคลื่อนที่เร็วก่อตั้งขึ้นในปี 2013 มีบทบาทภารกิจการรักษาความมั่นคงในประเทศตามกฎหมาย มีหน่วยบัญชาการกองพลกระจายอยู่ทั่วประเทศ กำลังพลราว 1 แสนนาย มีอาวุธยุทโธปกรณ์การรบภาคพื้นดินเต็มอัตราศึก

² ประกอบด้วย สมาชิกรวมทั้งสิ้น 10 ที่นั่ง มาจากฝ่ายกองทัพ 5 ที่นั่ง และประชาชนแกนนำกลุ่มปฏิวัติอีก 5 ที่นั่ง อายุของสมาชิกรวมทั้งสิ้น 39 เดือนนับตั้งแต่วันที่ทุกฝ่ายลงนาม โดยสภา มีอำนาจบริหารประเทศในช่วงการเปลี่ยนผ่านเพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยและนำพาประเทศเข้าสู่โหมดการเลือกตั้งทั่วไป

เบื้องหลังความขัดแย้งกันระหว่างแม่ทัพซึ่งมีตำแหน่งสูงสุดจาก 2 กองทัพ คือ พลเอก อับดุลฟัตตาห์ อัลบะรฮาน ผู้บัญชาการกองทัพชุดานฝ่ายหนึ่ง กับ มุฮัมมัด ฮัมดาน ดากาโล หรือรู้จักกันในชื่อ ฮามิดดีย์ ผู้บัญชาการกองกำลังสนับสนุนเคลื่อนที่เร็วอีกฝ่าย โดยมีสาเหตุมาจากประเด็นขัดแย้งและความเห็นต่างเกี่ยวกับการควมรวมกำลังพลให้คงเหลือเพียงกองทัพเดียว อาศัยอำนาจจากข้อบัญญัติที่กำหนดไว้ในกรอบข้อตกลง³ซึ่งทุกฝ่ายเห็นพ้องกันทั้งพลเรือน นักการเมือง ประชาชน นักเคลื่อนไหว รวมทั้งผู้แทนกองทัพ จนมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 5 ธันวาคม 2022 ถือเป็นผลผลิตเชิงเทคนิคที่ทุกฝ่ายร่วมกันออกแบบและกำหนดแนวทางเพื่อคลี่คลายวิกฤตการเมืองภายในประเทศให้สามารถเดินหน้าต่อไปได้ ทั้งนี้ ภายใต้กรอบข้อตกลงดังกล่าวมีข้อบัญญัติกำหนดให้หน่วยงานที่มีอำนาจกำกับดูแลกิจการด้านความมั่นคงแห่งรัฐหารือกันเพื่อกำหนดกรอบเวลาการควมรวมกองทัพ

จากกรณีดังกล่าว ผู้เขียนได้ตั้งเป็นประเด็นคำถามเชิงสมมติฐานเกี่ยวกับปัญหาและความขัดแย้งภายในกองทัพ ดังนี้ 1) กรอบข้อตกลงฉบับนี้เป็นชนวนเหตุให้กองทัพเผชิญหน้ากันใช้หรือไม่ และ 2) ประเด็นการควมรวมกองทัพกลายเป็นความอึดอัดไม่สบายใจของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือมีปัจจัยใดที่ทำให้กองทัพชุดานและกองกำลังสนับสนุนเคลื่อนที่เร็วแย่งชิงอำนาจในช่วงการเปลี่ยนผ่าน

รากเหง้าของปัญหา

การเผชิญหน้ากันเองครั้งนี้เกิดขึ้นในวันที่ 15 เมษายน 2023 โดยทั้งสองฝ่ายเปิดศึกแย่งชิงอำนาจด้วยกำลังรบและยุทธวิธีทางทหารเต็มรูปแบบ ส่งผลให้กรุงคาร์ทูมเมืองหลวงชุดานกลายเป็นสมรภูมิรบ ข้ำร้ายการปะทะกันด้วยอาวุธสงครามระหว่างกำลังพลจากสองฝ่าย ยังขยายไปยังเมืองอื่นโดยรอบ นับตั้งแต่วันแรกจนกระทั่งเวลาผ่านไป ไม่มีทีท่าว่าฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดจะยอมแพ้หรือหันหน้ามาพูดคุยหรือเจรจากันแบบเปิดอก ในทางกลับกันการปะทะกันของทั้งสองฝ่ายยิ่งดุเดือดรุนแรงทำให้ประชาคมโลกต่างวิตกกังวลต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ผู้นำหลายประเทศต่างแสดงท่าทีและสื่อสารให้ผู้นำกองทัพและคู่ขัดแย้งเร่งเจรจาหยุดยิงหรือพักรบเพื่อเปิดทางให้มีการอพยพพลเรือนของตนออกนอกประเทศอย่างปลอดภัย ยิ่งนานวันสถานการณ์ยิ่งเลวร้ายต่อเนื่อง จะเห็นได้ว่าเวลาผ่านไป 5 วัน มีผู้เสียชีวิตราว 300 คน บาดเจ็บกว่า 3,000 คน ตามรายงานขององค์การอนามัยโลก หากนานาชาติไม่เข้ามายุ่งเกี่ยวหรือปล่อยให้สถานการณ์ดำเนินต่อไปอาจส่งผลร้ายรุนแรงหลายเท่าทวีคูณ

ในช่วงปี 2019 สัญญาณความไม่ลงรอยกันก่อตัวขึ้นนับตั้งแต่ก่อตั้งสภาอธิปไตย การเปลี่ยนผ่านโดยผู้นำของทั้งสองกองทัพมีท่าทีแสดงให้เห็นว่ากำลังแข่งขันกันเพื่อเข้าสู่อำนาจ ขณะที่

³ กรอบข้อตกลงฉบับนี้ถือเป็นการวางกติกาและให้ความเห็นชอบร่วมกันระหว่างพลเรือนและกองทัพเพื่อใช้เป็นกรอบการดำเนินงานในช่วงการเปลี่ยนผ่านโดยสาระสำคัญในกรอบข้อตกลงแบ่งออกเป็น 4 หมวด ได้แก่ หมวด 1 หลักการทั่วไป หมวด 2 ประเด็นและอำนาจหน้าที่การเปลี่ยนผ่าน หมวด 3 โครงสร้างอำนาจกำกับดูแลช่วงการเปลี่ยนผ่าน และ หมวด 4 โครงสร้างหน่วยงานรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ

ประเทศอยู่ในภาวะสุญญากาศหลังรัฐประหาร ทำให้อำนาจตามหลักการปกครองแห่งรัฐชาติเป็นของผู้บัญชาการสูงสุดในกองทัพรัฐบาลโดยการดำรงตำแหน่งประธานสภาฯ ขณะที่ผู้บัญชาการกองกำลังสนับสนุนเคลื่อนที่เร็วเป็นรองประธานสภาฯ หลังจากนั้นในวันที่ 20 สิงหาคม 2019 มติที่ประชุมเห็นชอบแต่งตั้งนายอับดุลเลาะห์ ฮัมดูก ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีในช่วงการเปลี่ยนผ่าน มีสถานะเป็นรัฐบาลชั่วคราวจนกว่าจะมีการเลือกตั้ง แต่หลังจากนั้นไม่นานการบริหารประเทศของรัฐบาลแห่งชาติกลับต้องสะดุดด้วยเหตุปัจจัยรอบด้านจนไม่สามารถนำพาประเทศพ้นวิกฤตได้ เนื่องจากมีปัจจัยความขัดแย้งทั้งระหว่างกลุ่มการเมืองฝ่ายค้านเดิม กลุ่มแกนนำปฏิวัติภาคประชาชน กลุ่มทหารในกองทัพ จนมาถึงเดือนตุลาคม 2021 ผู้บัญชาการกองทัพนายพลอับดุลฟัตตาห์ อัลบุรฮาน ประกาศยุบสภาอธิปไตยเพื่อการเปลี่ยนผ่านและยึดอำนาจรัฐบาลแห่งชาติ ทำให้ประชาชนไม่พอใจและออกมาประท้วงต่อต้านรัฐประหารรอบนี้อย่างรุนแรง เพียงไม่กี่เดือนกองทัพตัดสินใจคืนอำนาจให้แก่ นายอับดุลเลาะห์ ฮัมดูก ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีในช่วงการเปลี่ยนผ่านเช่นเดิม แต่ด้วยผลพวงจากแรงกดดันรอบด้านทำให้นายกรัฐมนตรีตัดสินใจยื่นหนังสือลาออกจากตำแหน่งอย่างเป็นทางการในเดือนมกราคม 2022 ทำให้ชุดานยังอยู่ในวังวนการเมืองที่ไร้เสถียรภาพเรื่อยมา ขณะที่ความไม่ลงรอยกันภายในกองทัพยิ่งทวีความรุนแรงขึ้น เพราะฝ่ายหนึ่งต้องการควบคุมกองทัพให้อยู่ภายใต้สายบังคับบัญชาเดียวกัน ขณะที่อีกฝ่ายไม่ต้องการอยู่ใต้อำนาจแบบกองทัพเดียว ทำให้ทั้งสองฝ่ายไม่สามารถพูดคุยกันได้จนทำให้เกิดเป็นรอยร้าวเรื่อยมา

มุฮำหมัด ฮัมดาน ดากาโล
ผู้บัญชาการกองกำลังสนับสนุนเคลื่อนที่เร็ว
(Rapid Support Forces: RSF)

พลเอกอับดุลฟัตตาห์ อัลบุรฮาน
ผู้บัญชาการกองทัพบูชาน

นอกจากนี้ มีข้อมูลเปิดเผยจากกองทัพรัฐบาระบูว่า วิกฤติความขัดแย้งเริ่มฉายภาพชัดเจน โดยเฉพาะสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในวันที่ 13 เมษายน 2023 เมื่อกองกำลังสนับสนุนเคลื่อนที่เร็วเคลื่อนพลมาที่ฐานทัพอากาศมาราวิ (Marawi Air Force Base) ดูเหมือนว่าการเคลื่อนย้ายกำลังพลสะท้อนความผิดปกติหรือวิสัยที่เคยยึดถือปฏิบัติมา ส่งผลให้ประชาชนเกิดความสงสัยเกี่ยวกับการกิจและการเคลื่อนพลครั้งนี้ ต่อมากองทัพรัฐบาลได้ออกแถลงการณ์อธิบายข้อเท็จจริงโดยระบุว่า การเคลื่อนกำลังพลของหน่วยรบดังกล่าวกระจายไปหลายพื้นที่ในเมืองหลวงไม่เกี่ยวข้องกับกองทัพรัฐบาล หากแต่เป็นการกระทำโดยพลการไม่ผ่านความเห็นชอบจากกองทัพแต่อย่างใด

นายอับดุลเลาะห์ ฮัมดูก ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีในช่วงการเปลี่ยนผ่าน

สาระสำคัญในรอบข้อตกลงในช่วงการเปลี่ยนผ่านคือชนวนความขัดแย้งจริงหรือไม่

ย้อนกลับไปช่วงกลางปี 2022 มีการพิจารณากรอบข้อตกลงเพื่อใช้เป็นแนวทางนำพาประเทศไปสู่การเลือกตั้ง สถานการณ์การเมืองขณะนั้นดูเหมือนจะเริ่มคลี่คลายเนื่องจากแกนนำกลุ่มการเมืองมีความพยายามเรียกร้องให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการจัดทำกรอบข้อตกลงเพื่อให้ทุกฝ่ายร่วมกันพิจารณาก่อนนำพาประเทศสู่การเลือกตั้ง แต่ในมุมของกองทัพอาจรู้สึกไม่พอใจเพราะบทบาทถูกลดทอนลงอย่างมาก ขั้วร้ายยังมีประเด็นการควมรวมให้เกิดความระคายเคืองระหว่างกองทัพชุดานกับกองกำลังสนับสนุนเคลื่อนที่เร็ว ส่งผลทำให้สองฝ่ายแสดงท่าทีหมองเหม็นต่อกัน ต่างฝ่ายต่างแสวงหาแนวร่วมจากกลุ่มการเมืองเพื่อสนับสนุนแนวคิดของตนเอง ฮามิดติยกกล่าวหาอัลบुरฮานว่า กองทัพชุดาน

เอนเอียงและสนิทสนมกับกลุ่มอำนาจเก่าหรือเรียกว่าระบอบอัลบาซีร์ ขณะที่บูรฮานตอบโต้ว่ากองกำลังสนับสนุนเคลื่อนไหวเร็วมีพฤติกรรมไม่เหมาะสมและต้องการอำนาจแบบอิสระจากกองทัพรัฐบาล

ขณะนั้นฮามิดตียเดินหน้าแสวงหาแนวร่วมจากกลุ่มการเมืองหลายกลุ่มเพื่อใช้ต่อรองในการเสนอประเด็นเพื่อการพิจารณากรอบข้อตกลงที่ระบุเกี่ยวกับกรอบเวลาการควมรวมกองทัพ กรณีนี้กลายเป็นประเด็นแตกหักเพราะเกิดขึ้นในวันที่มีการพิจารณาวาระสำคัญหัวข้อ “การปฏิรูปความมั่นคงและการทหาร” โดยในช่วงเวลาการนำประเด็นนี้เข้าสู่วาระการพิจารณาพบว่า ไม่มีผู้แทนจากกองทัพเข้าร่วม ส่วนสาระสำคัญในการพิจารณากรอบเวลาการควมรวมนั้น มีการเสนอความเห็นให้กระบวนการทั้งหมดเสร็จสิ้นภายในระยะเวลา 10 ปี ขณะที่กองทัพรัฐบาลเสนอว่าควรใช้เวลามากที่สุดไม่ควรเกิน 2 ปี⁴ หากพิจารณาห้วงเวลาดังกล่าวพบว่า ความขัดแย้งได้ก่อตัวขึ้นแล้วก่อนหน้านี้ เนื่องจากก่อนการประชุมหารือวาระดังกล่าว ปรากฏว่ามีข้อเรียกร้องจากฮามิดตียให้ถอนวาระพิจารณาเรื่องปฏิรูปความมั่นคงและการทหารออกจากวาระการพิจารณา เพราะต้องการให้กองกำลังสนับสนุนเคลื่อนไหวมีอิสระจากกองทัพ มีอำนาจการจัดการทั้งเรื่องความมั่นคงและการเงินได้อย่างสมบูรณ์ และแสดงท่าทีชัดเจนว่าไม่ประสงค์ให้มีการควมรวมกองกำลังภายใต้สายบังคับบัญชาของตนโดยควมรวมอยู่ในกองทัพรัฐบาลตามเจตนารมณ์ข้อตกลงการปฏิรูปความมั่นคงและการทหาร

⁴ อ้างอิงตามกรอบข้อตกลงหมวด 3 ว่าด้วยเรื่องการแบ่งโครงสร้างอำนาจช่วงการเปลี่ยนผ่าน ข้อ 13 กำหนดว่าให้ระยะเวลาการเปลี่ยนผ่านสิ้นสุดลงภายในระยะเวลา 24 เดือนนับตั้งแต่วันที่แต่งตั้งนายกรัฐมนตรี

อย่างไรก็ตาม ท่าทีของกองทัพได้แสดงออกชัดเจนว่าไม่พึงใจกับสาระหลักที่ระบุประเด็น ข้อตกลงเกี่ยวกับการลดอำนาจของกองทัพ เนื่องจากกรอบข้อตกลงดังกล่าวเน้นบทบาทพลเรือนเป็น ศูนย์กลางอำนาจตามระบอบประชาธิปไตย กรณีนี้เห็นได้จากหลักการสำคัญที่ระบุไว้ในกรอบข้อตกลง ข้อ 14 กำหนดให้อำนาจในช่วงเปลี่ยนผ่านเป็นของประชาชนตามระบอบประชาธิปไตยโดยสมบูรณ์ และการแบ่งอำนาจปกครองระบุไว้ในหมวด 4 ว่าด้วยเรื่องโครงสร้างหน่วยงานรักษาความสงบเรียบร้อย แห่งชาติ⁵ (2) ให้ประมุขของรัฐเป็นผู้บัญชาการมีอำนาจสูงสุด ส่วนใน (5) ระบุว่า ห้ามกองทัพยุ่งเกี่ยวกับ กิจกรรมทางเศรษฐกิจ การค้า และการลงทุนทุกประเภท เว้นแต่เป็นอุตสาหกรรมทางทหารตาม อำนาจหน้าที่และให้อิสรภาพการดำเนินกิจการของบริษัทที่เคยอยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของกองทัพ ไปอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงการคลังแทน และเปิดให้民兵พาทกองทัพสามารถดำเนินกิจกรรม ร่วมกับรัฐบาลโดยในหมวดนี้ระบุถ้อยความที่เป็นสาระสำคัญใน (3) กำหนดให้คณะรัฐมนตรีมีอำนาจ อนุญาตให้กองทัพเข้าร่วมภารกิจอื่นใดตามกรอบอำนาจหน้าที่โดยมิใช่กิจกรรมด้านการทหาร

หากพิจารณาตามกรอบข้อตกลงข้างต้นสามารถบ่งชี้ได้ว่าฝ่ายประชาธิปไตยพยายาม ลดบทบาทกองทัพให้มีอำนาจในทางการเมืองหรืออิทธิพลในการแสวงหาประโยชน์ด้านเศรษฐกิจเป็นของตนเองอย่างอิสระไร้การตรวจสอบเหมือนที่ผ่านมา อาจกล่าวได้ว่าความขัดแย้งในกองทัพส่อเค้า ชัดเจนขึ้นผ่านตัวแปรหลักคือกรอบข้อตกลงฉบับนี้ เพราะในเบื้องต้นจะเห็นว่าทหารไม่พอใจกับ

⁵ โครงสร้างการแบ่งอำนาจรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ ประกอบด้วย 1) กองทัพรัฐบาล 2) กองกำลังสนับสนุน เคลื่อนที่เร็ว 3) เจ้าหน้าที่ตำรวจ และ 4) หน่วยข่าวกรองแห่งชาติ

กรอบข้อตกลงทั้งฉบับ ขณะที่หน่วยสนับสนุนกึ่งทหารอาศัยจังหวะเวลานี้เห็นชอบกับกรอบข้อตกลงฉบับนี้เนื่องจากต้องการแสวงหาแนวร่วมจากกลุ่มการเมืองเพื่อลดทอนอำนาจทหารในภาพรวมของประเทศ

หลังบาดแผลความขัดแย้งเริ่มเผยชัดขึ้นจนปะทุสู่การเผชิญหน้ากันเมื่อวันที่ 15 เมษายน 2023 ที่ผ่านมา ทำให้หลายฝ่ายประเมินท่าทีของกลุ่มการเมืองในประเทศโดยมีข้อมูลเปิดเผยว่า กลุ่มการเมืองส่วนใหญ่ยังคงสวนทางกับท่าที ขณะที่กลุ่มการเมืองหลัก ๆ เช่น กลุ่มเสรีภาพและการเปลี่ยนแปลง ได้แสดงจุดยืนพร้อมเรียกร้องให้ทั้งสองฝ่ายหยุดยิงและยุติการเผชิญหน้าและหันหน้าสู่โต๊ะเจรจา ก่อนประเทศจะถลำลึกสู่สงครามกลางเมือง ขณะที่กลุ่มพันธมิตรประชาธิปไตยเพื่อความเสมอภาคมองว่า ปัญหาบานปลายเกิดจากกรอบข้อตกลงฉบับนี้ ขณะที่กลุ่มการเมืองอิสลามไม่แสดงท่าทีหรือออกแถลงการณ์อย่างเป็นทางการ มีเพียงการโพสต์ในสื่อสังคมออนไลน์โดยแกนนำที่แสดงความเห็นว่าได้เลือกข้างอยู่กับกองทัพรัฐบาล ส่วนกลุ่มการเมืองแนวคิดสังคมนิยม หรือกลุ่มอาชีพอิสระกลุ่มเกษตรกรและครอบครัว ผู้สูญเสียจากการปฏิวัติภาคประชาชน กลุ่มเหล่านี้ต่างแสดงจุดยืนประณามผู้บัญชาการกองทัพ และคู่ขัดแย้งที่ทั้งสองฝ่ายต่างใช้กำลังทหารในสังกัดออกมาจับอาวุธปะทะกันส่งผลทำให้ประเทศถลำสู่ภาวะสงคราม ขณะที่ประชาชนต้องเผชิญกับวิกฤติขาดแคลนสาธารณสุขพื้นฐาน มีการใช้ชีวิตที่ยากลำบากรุนแรงมากขึ้นหลายเท่าพร้อมเรียกร้องให้ทั้งสองฝ่ายหยุดยิงและต้องรับผิดชอบต่อความสูญเสียทั้งหมด โดยให้นิยามคู่ขัดแย้งทั้งสองฝ่ายว่าเป็นปรปักษ์กับกลุ่มปฏิวัติประชาชนที่เรียกร้องให้ประเทศเข้าสู่โหมดประชาธิปไตยอย่างสมบูรณ์

ปรากฏการณ์ประทัดประหารเปิดศึกระหว่างกองทัพขยายวงทั่วกรุงคาร์ทุมเมืองหลวงซูดาน สะท้อนว่าสัญญาณเหล่านี้ไม่เป็นผลดีกับประเทศเพื่อนบ้านในภูมิภาค กรณีนี้ทำให้หลายประเทศต่างออกมาแสดงความวิตกกังวลต่อสถานการณ์ที่เป็นอยู่หรือหากยืดเยื้ออาจสร้างผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจและความมั่นคงในระยะยาวจะเห็นได้ว่าในช่วงแรก ๆ มีหลายประเทศเสนอเป็นตัวกลางไกล่เกลี่ยเพื่อให้ทั้งสองฝ่ายหันหน้าสู่โต๊ะเจรจายุติศึก อาทิ ซูดานใต้ อียิปต์ ซาอุดีอาระเบีย โดยเฉพาะท่าทีของซาอุดีอาระเบียและอียิปต์ถือว่ามีความพยายามอย่างมาก เห็นได้จากการเรียกร้องให้สันนิบาตอาหรับเรียกประชุมฉุกเฉิน เพื่อนำปัญหาทั้งหมดเข้าสู่วาระการอภิปรายหาข้อสรุปร่วมกันและออกเป็นข้อมติเพื่อใช้บังคับ ทั้งนี้ หากมองความพยายามของอียิปต์และซาอุดีอาระเบียในการแสดงบทบาทนำ สะท้อนได้ว่า ผลประโยชน์ของทั้งสองประเทศในซูดานมีสัดส่วนสูงมากโดยเฉพาะการลงทุนภาคเกษตร ขณะที่อียิปต์มองซูดานว่าเป็นประเทศยุทธศาสตร์สำคัญเพราะอยู่ในฐานะความเป็นมิตรประเทศที่ตั้งอยู่ในจุดยุทธศาสตร์สำคัญอันมีผลต่อเสถียรภาพและความมั่นคงของอียิปต์

ชาวคูเวตและซาอุดีอาระเบียแสดงบทบาทนำในการอพยพพลเรือนชาวต่างชาติออกจากซูดาน

สำหรับท่าทีของประเทศมหาอำนาจดูเหมือนว่าจะไม่ต่างกันนัก เห็นได้จากข้อเสนอและข้อเรียกร้องต่าง ๆ มุ่งหวังให้กองทัพทั้งสองฝ่ายหันหน้าเจรจาทางออกร่วมกันอย่างสันติทั้งสหภาพยุโรปที่เรียกร้องให้ทุกฝ่ายยุติความขัดแย้ง เนื่องจากกังวลต่อปัญหาคลื่นผู้อพยพลี้ภัยข้ามพรมแดนเนื่องจากจะเป็นการระงับประมาณด้านมนุษยธรรมของหลายองค์กรระหว่างประเทศ ส่วนสหรัฐฯ จีน ต่างส่งสัญญาณเรียกร้องให้ทั้งสองฝ่ายยุติการสู้รบโดยเร็ว ขณะที่รัสเซียแม้ไม่แสดงท่าทีเลือกข้าง แต่ลึก ๆ ดูเหมือนว่าจะมีความสัมพันธ์แนบแน่นกับกองกำลังสนับสนุนเคลื่อนที่เร็วเนื่องจากหลายปีที่ผ่านมาข้อมูลเปิดเผยว่ารัสเซียได้ประโยชน์จากความสัมพันธ์กับกองกำลังสนับสนุนเคลื่อนที่เร็วโดยเฉพาะการสนับสนุนด้านงบประมาณให้กองทัพ เนื่องจากทั้งสองฝ่ายมีผลประโยชน์ร่วมในสัมปทานการทำเหมืองทั้งแร่ยูเรเนียมและทองคำ ด้วยเหตุนี้ รัสเซียจึงมองว่าซูดานเป็นหุ้นส่วนความร่วมมือสำคัญเนื่องจากมีแหล่งแร่สำรองเหมืองแร่ที่มีอย่างเพียงพอและให้หลักประกันแก่รัสเซียด้านความมั่นคงต่อสถานะเงินคลังของรัสเซีย โดยเฉพาะในสถานะจำเป็นทั้งการขยายฐานทัพในทะเลดำ รวมทั้งเตรียมความพร้อมเพื่อรับมือด้านเศรษฐกิจอันเป็นผลมาจากการคว่ำบาตรโดยชาติตะวันตก

บทสรุป

วันที่ 15 เมษายน 2023 เป็นปฐมบทของศึกแย่งชิงอำนาจระหว่างกองทัพด้วยกำลังรบ และยุทธวิธีทางทหารเต็มรูปแบบ ส่งผลให้กรุงเทพมหานครเมืองหลวงชูดานกลายเป็นสมรภูมิรบในพริบตา นับตั้งแต่วันแรก เวลาผ่านไปหลายวันจนถึงขณะนี้ (ระหว่างเขียนบทความนี้) ผ่านไปแล้วรวม 2 สัปดาห์ ปรากฏว่ามีการเจรจาหยุดยิงเพื่อเปิดทางให้มีการอพยพประชาชนรวมทั้งพลเรือนต่างชาติออกนอกพื้นที่สู้รบ ตามการเรียกร้องและแรงกดดันของนานาชาติและองค์การสหประชาชาติ ซึ่งหากนับรวมกันจนถึงขณะนี้มีการทำข้อตกลงพักระหว่างกันแล้ว 5 รอบ และกำลังเข้าสู่การเจรจารอบที่ 6 แต่ในทางปฏิบัติพบว่าจนถึงขณะนี้ไม่มีทีท่าว่าฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดจะยอมแพ้หรือหันหน้ามาพูดคุยหรือเจรจากันแบบเปิดอก ในทางกลับกันการปะทะกันของทั้งสองฝ่ายยิ่งดุเดือดรุนแรงทำให้ประชาคมโลกต่างวิตกกังวลต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้น

สาเหตุของปัญหาที่เป็นตัวแปรนำสู่ความขัดแย้งครั้งนี้เกิดจากความไม่ลงรอยกัน ภายในกองทัพในประเด็นการควมรวมกองทัพให้อยู่ภายใต้สายบังคับบัญชาเดียวกัน ขณะที่อีกฝ่ายไม่ต้องการอยู่ใต้อำนาจแบบกองทัพเดียว ทำให้ทั้งสองฝ่ายไม่สามารถพูดคุยกันได้จนทำให้เกิดเป็น รอยร้าวเรื่อยมาจนนำไปสู่การเคลื่อนไหวกำลังและปะทะกันแบบเปิดหน้า

อย่างไรก็ดี นักวิเคราะห์หลายสำนักได้ออกมาคาดการณ์ถึงสถานการณ์ในอนาคตว่าจะ เป็นไปในทิศทางใด โดยสามารถสรุปได้ ดังนี้ 1) กองทัพชูดานใช้แสนยานุภาพทั้งหมดเข้าจัดการกวาดล้าง กองกำลังสนับสนุนจนพ่ายแพ้ย่อมจำนน 2) ทั้งสองฝ่ายที่เป็นคู่ขัดแย้งบรรลุข้อตกลงหยุดยิงและหันหน้าสู่ การเจรจาเพื่อคลี่คลายวิกฤตที่เป็นอยู่ ทั้งนี้อยู่บนเงื่อนไขสำคัญคือการบริหารจัดการของมิตรประเทศ ที่เสนอตัวเป็นตัวกลางในการจัดการเจรจาไกล่เกลี่ยเพื่อให้ทั้งสองฝ่ายบรรลุข้อตกลงร่วมกัน และ 3) ทั้งสองฝ่ายที่เป็นคู่ขัดแย้งบรรลุข้อตกลงหยุดยิงโดยทุกฝ่ายถอยคนละก้าว ทั้งนี้ต้องอาศัยกลุ่มการเมือง อื่น ๆ ที่มีความเป็นกลางเข้ามาแก้ไขร่างกฎหมายในช่วงการเปลี่ยนผ่านแทนคู่ขัดแย้งเพื่อให้กระบวนการ เดินหน้าสู่การเลือกตั้งตามระบอบประชาธิปไตย

จากข้อมูลที่มีการวิเคราะห์ไว้ 3 แนวทางดังกล่าว ผู้เขียนเห็นว่าทางออกที่ 2 น่าจะมีความเป็นไปได้มากที่สุด เห็นได้จากบทบาทของชาอุดีอาระเบียและอิหร่านที่แสดงท่าทีเป็นตัวกลาง จัดการเจรจาไกล่เกลี่ยระหว่างคู่ขัดแย้งได้อย่างเหมาะสม เพราะสามารถเจรจาท่องกับทั้งสองฝ่าย โดยใช้วิธีการทางทูตได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยสำคัญคือการเป็นตัวกลางจะได้รับความเชื่อมั่นจากคู่ขัดแย้งเพียงพอหรือไม่นั่นเอง

บรรณานุกรมอ้างอิง

(สื่ออิเล็กทรอนิกส์ภาษาอาหรับ)

ศูนย์อาหรับเพื่อการวิจัยและศึกษาการเมือง “การปะทะกันระหว่างกองทัพชูดานกับกองกำลังสนับสนุนเคลื่อนที่เร็ว สาเหตุ ผลกระทบ” สืบค้นจาก URL: <https://www.alaraby.co.uk/opinion/%D8%A7%D9%84%D8%B5%D8%B1%D8%A7%D8%B9-%D8%A8%D9%8A%D9%86-%D8%A7%D9%84%D9%82%D9%88%D8%A7%D8%AA-> (เมื่อวันที่ 20 เมษายน 2566)

Anadolu Agency เอกสารเผยแพร่สาระและตัวบทเนื้อหา (2022) “กรอบข้อตกลงระหว่างพลเรือนและกองทัพชูดาน” สืบค้นจาก URL: <https://www.aa.com.tr/ar/%D8%A7%D9%84%D8%AA%D9%82%D8%A7%D8%B1%D9%8A%D8%B1/%D9%86%D8%B5> (เมื่อวันที่ 25 เมษายน 2566)

Sky news Abu Dhabi, (2023) “ศักยภาพและขีดสมรรถนะกำลังพลและกองทัพในชูดาน” สืบค้นจาก URL: <https://www.skynewsarabia.com/middle-east/1613325> (เมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม 2566)

Shaheen Hazim, (2023) “การปะทะกันในชูดาน จากเพื่อนรักสู่การเผชิญหน้า” สืบค้นจาก URL: <https://www.bbc.com/arabic/middleeast-65301690> (เมื่อวันที่ 3 พฤษภาคม 2566)